
GYÜLEKEZETI ÉLET

AZ EPERJESI ÁGOST. HITV. EV. I. EGYHÁZ HAVI KÖZLÖNYE

SZERKESZTI ÉS KIADJA: FÁBRY VIKTOR EV. LELKÉSZ · EPERJES, FŐUTCA 99.

I. ÉVFOLYAM.

1918. JÚLIUS 1.

8. SZÁM.

A hadiárva.

A templomban rongyolt ruhás, sápadt kis leányka térdepelt. Kezeit összekulcsolta, könnyes szemével feltekintett. Így imádkozott: „Én Istenem, jó Istenem... egyedül állok, senkim sincs, aki szeretne, gondoskodna rólam! Apám e háborúban elesett, anyámat — alig egy hete — a nyomor döntötte a sírba. Én még élek..., de fáj ez élet, mert éhezni, koldulnom kell. Dolgoznék, de gyenge karjaim nem bírják a munkát. Hozzád jöttem én Istenem, mert apám, anyám arra tanítottak, hogy Benned bízzak, Tőled kérjek segítséget; Te el nem hagyod az éhezőt, az árvát...!”

A fáradt, testileg-lelkileg megtörött gyermek tovább nem bírta folytatni imáját. Elhallgatott. Egyideig még térdepelt, hallotta az orgona lágy melódiáját, aztán összeesett, szemeit lehúnyta, csak kezei maradtak összekulcsolva.

... Mikor néhány óra múlva felnyitotta szemeit, puha ágyban találta magát. Mellette gyászruhás asszony ült, simogatta arcocskáját és mosolyogva meleg tejjel kínálta meg. A gyermek azt hitte, hogy álmodik. „Anyám, édes anyám...” — gagyogta —, „maradj nálam, avagy vigy magaddal, ahova elmentél... Nem tudok nélküled élni!” Az ágy szélén ülő asszony erre keblére ölelte, megcsókolta és így nyugtatta meg: „Igen, nálad maradok, ezután én leszek az édesanyád. Szeress engem, én is nagyon foglak szeretni!” Majd behívta férjét és elbeszélte, mint volt szemtanúja délelőtt a templomban e „kis árva” megható imádkozásának. Elhatározta, hogy magához veszi, kötelességének tartván megmenti az árva gyermeket. Szeretett fiukat elvesztették a harctéren. Életük üressé, céltalanná lett. E gyermek mosolya, fejlődése erőt fog önteni fájó lelkükbe; életüknek új célja lesz! Hátralevő éveikben érette fognak dolgozni, küzdeni. Mikor pedig eljő az idő, hogy örök pihenésre térjenek, nyugodt lelkiismerettel hagyják vissza a gyermeket és érzik, hogy megőrzi emléküket. A férj könnyes szemekkel hallgatta végig felesége elbeszélését. Homlokon csókolta őt, a kis leányt karjai közé vette. „E leányka többé nem árva — mondta —, hanem a mi gyermekünk! Amíg élünk, el nem hagyjuk őt.

... Feleségem, a templomba akarok menni, hol egy éve nem voltam, mióta jó fiunk elesett. Akkor kezdtem kételkedni, hogy van Isten odafenn az égben... Most már hiszem és vallom, hogy *van!* Imádkozni, — imádkozni akarok...”

Még aznap elmentek mindhárman a templomba. A gyermek hálát rebegett Istenének, a férfi bűnét vezeklette, majd övéihez hajolt e szavakkal: „*Erős várunk nekünk az Isten, legjobb fegyver és védelem!*”

BIELEK M. LÁSZLÓ.

Az ev. gyámint. Nőegylet 1917. évi háztartása.

1. A Nőegylet tagjainak névsora és a tagsági-díjak kimutatása.

Nőegyletünk lelkes tagjaitól évi tagsági-díjak címén begyűltek az egyelet pénztárába a következő adományok:

Rendes-tagok:

	Kor.		Kor.
Adamkovics Gézáné	2—	Flachbart Jenőné és leánya	
özv. Adriányi-Barts Mária	4—	(Nagysáros)... ..	4—
Balló Aurélné... ..	4—	Fleischer Gusztávné	2—
Dr. Balpataky Imréné	2—	Dr. Flórián Károlyné	4—
Balpataky Esztike	2—	Frenyó Lajosné	3—
Balpataky Piroska	2—	Friedrich Vilmosné	2—
Balpataky Zsigmondné... ..	3—	Futics Lajosné	2—
Barts Guszta	2—	Gallotsik Lászlóné	4—
Bartus Györgyné	2—	özv. Gaul Vilmosné	2—
özv. Batek Frigyesné	1—	Gerhard Béláné	2—
Benigny Ervinné... ..	2—	Gerhard Lászlóné(Nagysáros)	1—
Berndt Richárdné (Nagysáros)	4—	Glatz Ilka	2—
Bezchleba Ferencné	5—	Gramer Nándorné	10—
Bielek Lászlóné	10—	Gömöry Jánosné... ..	3—
Bielek Zoltánné (Nagysáros)	4—	Gönczy Gáborné... ..	4—
Blaschek Mariska	2—	Gubcsó Gyuláné és leánya	3—
Bohrandt Lajosné	2—	Hajdú Albertné	2—
özv. Bohrandt Vilmosné	2—	Hajdú Gyuláné	1—
Bornemisza Lajosné s leánya	10—	Hajdú Lajosné	1—
özv. Borsody Károlyné	2—	Halbsch Gusztávné s leánya	3—
Borsody Károlyné	3—	Dr. Hamborszky Béláné	1—
Brauner Gyuláné	2—	Hamborszky Bertalanné	1—
Brauner Ida	1—	Hartmann Albertné... ..	2—
Bretz Rózsi és Mici... ..	2—	özv. Hazslinszky Tamásné	2—
Bretz Sándorné	1—	Hennel Ilonka	2—
Breuer Berta	2—	özv. dr. Hoffmann Adolfné	3—
özv. Csatóry Zsigmondné	4—	Holénia Béláné	2—
Csengey Gusztávné	5—	Holénia Lajosné	3—
özv. Czigelbrier Kálmánné	2—	Horvay Vilmosné és leánya	2—
Dahlström Anna	2—	Husznay Jánosné	4—
Dancz Ferencné	2—	Imre Gézáné	4—
Dr. Deák Jánosné	3—	Jelenik Emma	3—
Divald Lajosné és leányai... ..	4—	Jeney Józsefné	5—
Draskóczy Lajosné	4—	Jeney Zoltánné	2—
Durst Győzőné	2—	Jurcsik Józsefné	2—
Durst Klárka... ..	2—	Kail Imréné	2—
Dúzs Mariska... ..	3—	Kamenitzky Andrásné	2—
Elsztner Istvánné	2—	Kamenitzky Ilonka és Gizi	2—
Enyedy Jánosné (Sóvár)	3—	Késmárszky Gizella	1—
Eröss-Flórián Lujza... ..	2—	Kézmárszky Károlyné	1—
Faltin Gézáné... ..	2—	Kirchmayer Geróné	5—
Farkas Lajosné	4—	Kirchmayer Vilmosné	5—
özv. Fest Gézáné	4—	Klemens Jánosné	2—

Klemens Hilda	Kor. 2—	Pankúch Gusztávné	Kor. 3—
Klemens Milla	2—	Pap Ferencné... ..	3—
Klimko Gyuláné... ..	5—	Pap Istvánné (Tótsóvár)	4—
Klobusiczky Béláné... ..	3—	Pap Jenőné	2—
Kobilicz Frigyesné s leánya	4—	Perényi Vilmosné	3—
özv. Kóch Tivadarné	2—	Peskó Ödönné	3—
özv. Kósch Arturné	6—	özv. Puchert Gyuláné	2—
Krahulecz Pálné... ..	2—	Raáb Jánosné	2—
Krayzell Aladárné s leánya	4—	Ravasz Mihályné	1—
özv. Krayzell Jenőné	4—	özv. Reisinger Lászlóné és	
Kubik Andrásné... ..	1—	leányai	3—
Kurth Miksáné és Dóra	4—	Remenyik Lajosné	4—
özv. Lakner Árpádné... ..	8—	Réz Lujza	1—
Langsch Róbertné (Nagysáros)	2—	Sándor Izabella	2—
Lehoczky Egyedné	2—	Sándor Mária... ..	2—
Lindgrün Alajosné s leányai		Sänger Ilka	2—
(Nagysáros)... ..	2—	Sänger Mariska	2—
Liptai Lajosné	4—	özv. dr. Sarudy Vilmosné	4—
Ludmann Ottóné... ..	2—	Semsey Miklósne	2—
Ludmann Paula	2—	Simkovics Mariska	2—
Lutocska Dánielné	3—	Simkó-Kribel Berta	2—
Maléter Gyuláné... ..	4—	özv. Simkó Mátyásné	2—
özv. dr. Markó Sándorné	5—	Slajchó Mihályné	2—
Mayer Endréné	4—	Spanner Pálné	3—
özv. dr. Mayer Gézáné	3—	Schiller Vilmosné	2—
özv. Mayer Lajosné	2—	Schmuck Hugóné	3—
özv. Matherny Lajosné	2—	Schönwiesner Jánosné... ..	8—
Mauks Kálmáné	2—	Schroepfer Antalné... ..	4—
özv. Maurer Lajosné	2—	Schöpflin Gézáné	4—
Meliórisz Ilka... ..	10—	Szabó Gézáné	4—
Id. Meliórisz Kálmáné	2—	Szánik Ernőné	2—
özv. Menesdorfer B.-né	3—	Szeles Gáborné	4—
özv. Mészárovs Istvánné	2—	özv. Szemere Dezsőné	5—
Mihalidesz Lajosné s leánya	3—	Szemere Mártonné	2—
Dr. Mikler Károlyné	4—	özv. Szemetkay Lajosné	2—
Mikolik Istvánné... ..	4—	Szent-Iványi nővérek	4—
Molitor Gusztávné	4—	Dr. Szlávik Mátyásné és	
Molitorisz Istvánné	5—	leányai	6—
Molitorisz Mariska	2—	özv. Szocha Endréné	2—
Mórocz Karolina... ..	3—	Dr. Sztehlo Jánosné	8—
özv. Mussoni Antalné	2—	Szűcs Dénesné	5—
Mussoni Antalné	2—	Szutórisz Frigyesné... ..	2—
Dr. Mosánszky Tituszné	5—	Szutórisz Margit	2—
Dr. Mosánszky Istvánné	5—	Tauth Viktorné	2—
Dr. Obál Béláné... ..	2—	Teltsch Kornélné	4—
Oberländer Károlyné	4—	Thaisz Lenke... ..	3—
Dr. Obetkó Dezsőné	2—	Thaisz Mihályné... ..	2—
Dr. Oravec Andorné	2—	Thinschmidt Tivadarné... ..	2—
Dr. Oszvald Tivadarné	4—	Thomae Aladárné	2—
özv. Palecsko Viktorné és		Újházy Farkasné	2—
leánya	2—	Vandrák Vilma	3—

Alapítványi tőkék:**I. Nőegyleti alapítványok.**

	Kor.	Kor.
Nőegyleti alapítvány értékpapirjai	2260'86	—
Schroepfer Béla alapítvány értékpapirjai	540'23	—
Özv. dr. Mosászky Gyözőné alapítványa	—	200'—
Deménfalvi dr. Meliőrisz Béla emlékalapítvány	—	200'—
Vitelky Aladárné alapítványa	—	200'—
Dr. Propper Adolf emlékalapítvány	—	200'—
Lang Klementina hagyománya	—	200'—
Jármay-Jámbor Janka alapítványa elaggott intelligens nők otthonára	—	1060'86
Jármay-Jámbor Janka hagyománya	—	200'—
Schroepfer Béla ösztöndíjalapítvány	—	540'23
	2801'09	2801'09

II. Diakonissza-alapítványok.

	Kor.	Kor.
Diakonissza-alap értékpapirjai	9369'63	—
Novák Mihály alapítvány	—	504'—
Benigny Kamilla "	—	200'—
Kunczius Károlyné "	—	200'—
Antony Istvánné "	—	200'—
Kuzmik Sámuelné "	—	200'—
Raisz Ede "	—	200'—
Flórián Jakab "	—	200'—
Névtelen "	—	200'—
Bergmann Nándor "	—	200'—
Raisz-Bölke Ida "	—	200'—
Dr. Lakner Árpád "	—	200'—
Páll Endre "	—	100'—
Both Gyula "	—	50'—
Kirdy Vilmos "	—	900'—
Gr. Andrássy Dénesné emlékalapítvány	—	200'—
Lang Klementina hagyománya	—	400'—
Dirner Jenő hagyománya	—	500'—
Jármay-Jámbor Janka hagyománya	—	200'—
Háladatossági alapítvány	—	2762'47
Schroepfer Antal hagyománya	—	200'—
Korbély Géza koszorúgyűjtés	—	549'—
Koszorúváltásból	—	711'66
Adományokból	—	292'50
	9369'63	9369'63

III. Szegény ev. leányok kiházasítási alapja.

	Kor.	Kor.
Ezen alap értékpapirjai	86'61	—
Mult évi állandéka	—	73'67
Csengey Gusztávné adománya	—	10'—
Kamatjövedelem	—	2'94
	86'61	86'61

Vagyon**1917. évi vagyonkimutatás.****Teher**

	Kor.		Kor.
Nőegyleti pénztár	2940'98	Schroepfer Béla ösztöndíj-ala- pítvány	540'23
Diakonissza- és szegényházi pénztár... ..	50992'10	Egyenleg, mint tiszta vagyon:	
Nőegyleti alapítványok	2260'86	Mult évi tiszta vagyon	42584'08
Schroepfer Béla alapítvány	540'23	Ezévi szaporulat	3466'10
Diakonissza-alapítványok	9369'63		46050'18
Kiházasítási alapítvány	86'61		
Diakonissza-lakosztály berende- zése	400'—		
	46590'41		46590'41

VOGEL BÉLA, nőegyl. pénztáros.

Nőegyletünk élete az 1918. évben.

A szokásos teaestélyt ebben az esztendőben sem tartottuk meg. Egyesek szeretnék volna a háborús viszonyok dacára, ha mint mások, mi is kiléptünk volna tartózkodó életünkből s rendeztünk volna valamelyes színelőadást vagy hasonlót egyleti céljainkra. Azonban már eleve kizártnak tartottam azt, hogy az a rendezés nagyobb vigalommal s tánccal legyen egybekötve, mert összeegyeztethetetlennek találtam, hogy egy egyházi nőegylet a komor s nehéz időkben csupán pénzszerzési okból olyasmit rendezzen, ami erkölcsi komolyságával ellentétben áll. Különben is helytelennek találom azt a szinte tüntetésszámba menő sok-sok különböző mulatságot, amely csak irígységet s gyűlöletet kelthet a nagy nyomorúságban és szenvedésben élő ezrek lelkében, akik a háborútól helyzetüknek javulását remélve, a meggazdagodottak viselkedését kihívásnak minősítik. A háború után bekövetkező társadalmi átalakulásban ennek még veszedelmes következményei lehetnek.

Nőegyletünk közgyűlése e kérdéssel foglalkozva, egy színelőadásnak tartását vette tervbe, azonban a választmány közelebbi megvitatás után a tervnek végrehajtását őszre halasztotta, amikor hihetőleg közelebb leszünk a békéhez, nyugodtabb lesz a világ s több kilátásunk lesz az előadás sikerében.

Nagy veszteség érte az együletet özv. Zelenka Pálnénak jan. 26-ikán bekövetkezett halálával. Zelenka Pálné, eredetileg dr. Mosánszky Győzőné, egyházunk egyik kiváló másodfelügyelőjének és iskolaszéki elnökének neje, Nőegyletünkben igen fontos s nagy sikerrel járó működést fejtett ki. Egyletünknek ő volt első elnöknője 1897—1906-ig. Özv. Jármay Bélánétól, aki 1895—1897. években mint helyettes elnöknő vezette az egyleti ügyeket, ő vette át a vezetést, oly időben, amikor kilátástalan volt a sikeres működés s amikor alig akadt vállalkozó az elnöki tisztnak betöltésére. Dr. Mosánszky Győzőné becsülettel állotta meg helyét s fáradhatatlan utánjárással minden körben talált érdeklődőt és pártfogót, úgy hogy rövid időn belül a kezdet nehézségei dacára oly népszerűvé tette egyesületünket — természetesen a vele együtt működő alelnökökkel s vál. tagokkal együtt —, hogy amikor Eperjest elhagyta s mint nagynevű püspökünknek, Zelenka Pálnak neje Miskolczra távozott, érdemeinek elismeréséül egyletünk tiszteletbeli elnöknőjének választotta. Mint püspökné is mindig érdeklődött Nőegyletünk sorsa iránt s egyik kiváló pártfogója maradt. Más tekintetben is hálásak lehetünk iránta mi eperjesiek. Az ő feladata volt Zelenkának szívét Eperjes iránt felmelegíteni és érdeklődését felkölteni s ébren tartani, s ezt a feladatot igen szépen oldotta meg.

Zelenkának 1910-ben bekövetkezett halála után 1911-ben ismét visszajött körünkbe, a megszakadt szálakat felvette s közvetlen érdeklődésével elősegítette munkánkat, míg a hosszantartó és súlyos betegsége meg nem akadályozta s képtelenné nem tette őt a munkára.

Utoljára a lelkészavató közebéden és 1917. szept. 26-ikán tartott nőegyleti közgyűlésen szerepelt, amikor súlyos betegsége dacára eljött a gyűlésre s meglepő energiáról tanúskodva, okos és színes beszédben búcsúzott, rámutatott az ev. leánynevelés nagy fontosságára, amelynek helyes irányítása lesz csak képes egyházunkat az elsorvadástól megmenteni. Nagyon találóan szólott a vegyesházasságok és rever-

salisoknak káros és végzetes hatásáról, amelyek ellen csupán az evangélikus öntudat s önérzet kellő nevelése véd meg. Aligha gondolta, hogy e beszédben oly nagyon szeretett és sokrabecsült nőegyletétől búcsúzott. Dacára hosszú s fájdalmas betegségének, mégsem gondolta, hogy a halála oly gyorsan elkövetkezik. Sok szép tervvel foglalkozott; élni akart volna még; de a test gyengébb volt a lelkénél s a halál sokkal váratlanabban következett el, semhogy a legfontosabb tervét megvalósította volna.

Működésével szép emléket állított magának egyházunkban s főleg azonban Nőegyletünkben, melynek lelkes s önfeláldozó munkása s elnöknője volt, aki példát mutatott arra, hogy mikép kell a Krisztus evangéliumát szolgálni.

Nőegyesületünk elnöksége a halálhír vétele után azonnal intézkedett, hogy a halottal szemben tartozó kegyeletünknek s a hozzátartozók előtt őszinte részvétünknek adjunk kifejezést. E célból az elnökségből és vál. tagokból álló küldöttség jelent meg a gyászházban, ahol Mayer egyleti titkár adott kifejezést az egylet őszinte fájdalomának s részvételének a kiváló nagyasszony halála alkalmából, rámutatva azokra az érdemekre, amelyeket az elhunyt Nőegyletünk körül szerzett. Azonkívül koszorúmegváltás címén szóló gyűjtést rendezett ez alkalomból, mert most is azt tartjuk, hogy sokkal szebben örököztük meg kedves és kiváló halottainknak emlékét ily módon jótékonyssággal, mint hervadó koszorúnak sírra helyezésével, melyet a kegyeletlen emberek megtapodnak. A gyűjtés 171 kor.-t eredményezett; 21 kor. költség levonása után 150 koronát a koszorúmegváltási alaphoz csatoltunk.

Végül felkértük dr. Deák János theol. akadémiai tanárt s a titkár helyettesét, hogy Nőegyletünk nevében búcsúztassa el a nagy halottat, aki azt közmegelegedésre meg is tette. Óriási közönség részvétele mellett kísértük őt pihenőhelyére első férje mellé az ev. temetőbe. Ott pihen békében, megszabadulva földi gyötrelmektől. Emléke azonban éljen s áldott legyen miközöttünk!

Koszorúmegváltás címén következők adakoztak: 5 kor.-val: Bielek Lászlóné, Draskóczy Lajosné, Schmidt Gyula, dr. Sztehlo Jánosné, Mayer Endre; 4 kor.-val: Bánó Aladár, dr. Körtvélyessy Dezső, Vogel Béla és neje, Mikolik Istvánné; 3 kor.-val: Meliőrisz Ilka, Csatáry Zsigmondné, Mussoni Antalné, özv. dr. Lakner Árpádné, Molitorisz Istvánné, Grámer Nándorné, Farkas Lajosné, Schönwiesner Jánosné, dr. Maléter István, Bánó Dezső, Tahy József, dr. Oszvald Tivadar, Pálesch Árpád, özv. Adriányi Kálmánné, Zavatzky Szilárdné, Gömörly Jánosné, Eröss Dezsőné, dr. Mikler Károlyné, özv. Schroepfer Antalné, Gerhard Béláné, Szutórisz Frigyesné, Oberländer Károlyné, özv. dr. Sarudy Vilmosné, Csengey Gusztávné, Benigny Ervinné; 2 kor.-val: Slajchó Mihályné, Kóch Tivadarné, Vajdicska Kálmánné, dr. Deák Jánosné, Gubcsó Gyuláné, Halbsch Gusztávné, Liptai Lajosné, Barts Guszta, Theisz Lenke, Hartmann Albert, Spanner Pál, Frenyó Lajosné, Ludmann Ottóné, Scholze Károlyné, Weiszer Sándorné, Raáb Jánosné, Borsody Károlyné, Peskó Ödönné, dr. Weiszer Emilné, dr. Hoffmann Adolfné, Tauth Viktorné, Molitor Gusztávné, Wohaner Dezsőné, Klemens Jánosné, dr. Obál Béláné, Zathureczky Béláné; 1 kor.-val: Klein Béla, Theisz Ármin, dr. Szlávik Mátyásné.

A f. évben eddig a következő jótétevők emlékeztek meg Nőegyletünkről: A diakonissza-alapra adtak: Mussoni Antal, édesanyjának, özv. Mussoni

Antalnénak, mint diakonissza-intézményünk egyik kiváló tisztelőjének emlékére alapítványul 200 koronát, a Sárosvármegyei Takarékpénztár 50 kor.-t, az Eperjesi Villamvilágítási és Erőátviteli R.-t. 50 kor.-t, az Eperjesi Takarékpénztár 50, az Eperjesi Bankegylet 100, Golonya Géza és M. E. 10—10 kor.-t. — Koszorúmegváltás címén dr. Széll Gyuláné Iglórol küldött özv. Mussoni Antalné halála alkalmából 50 koronát s ugyanezen alkalomból a Sárosvármegyei Takarékpénztár igazgatósága adott 40 koronát. — Nőegyleti célokra adtak: az Eperjesi Takarékpénztár 100 kor.-t s az Eperjesi Villamvilágítási és Erőátviteli R.-t. 100 koronát.

Összes jötevőink, akik ez évben is pártfogásukban részesítettek, e helyütt is fogadják őszinte s hálás elismerésünket!

Utolsó közgyűlésünk márc. 9-ikén még arról is határozott, hogy május elején ismét kiküldi rendes gyűjtő hölgyeit a tagsági díjak beszédésére.

Egyházunk s nőegyletünk összes tagjait tisztelettel kérjük, hogy adományaitkat lehetőleg emeljék fel, hogy megszaporodott kiadásainkat fedezni képesek legyünk.

Tudomására hozzuk ugyanis tagjainknak, hogy a pozsonyi anyaház a diakonisszákért járó évi díjat személyenként 300 kor.-ról 500 kor.-ra emelte, miért is a két diakonisszánkért 1918. jan. 1-jétől 600 kor. helyett 1000 koronát kell fizetnünk.

Emelkedett a két diakonissza eltartásának költsége, emelkedett a lakásbér 100 kor.-val, bevételünk pedig a lakásbérből kisebbedett, mert a szegényekházának most már csak egy szobája van bérletben.

Végül közöljük, hogy a diakonisszákért járó díjakat felemeltük és pedig helyben fizetnek az evangélikusok éjjeli és nappali ápolásért naponta 4 kor.-t és ellátást, csupán éppen ápolásért 3 kor.-t reggeli s vacsorával, másvallásúak és vidékiek 6 koronát éjjeli s nappali ápolásért, csupán éjjeliért 4 kor.-t és a megfelelő ellátást.

MAYER ENDRE.

Helyszűke miatt ezúttal nem közölhetjük a „Gyülekezeti Élet“ fenntartási költségeihez hozzájárulók folytatólagos névsorát; megtesszük azt a következő számunkban, amely még e hó folyamán fog megjelenni.

Hálás köszönetet mondok úgy a magam, mint feleségem nevében is mindazon kedves híveinknek, ismerősöknek és jóbarátainknak, akik drága anyánk elhalálása alkalmából fájdalomunkban résztvettek s az jóleső részvétükkel enyhíteni igyekeztek.

